

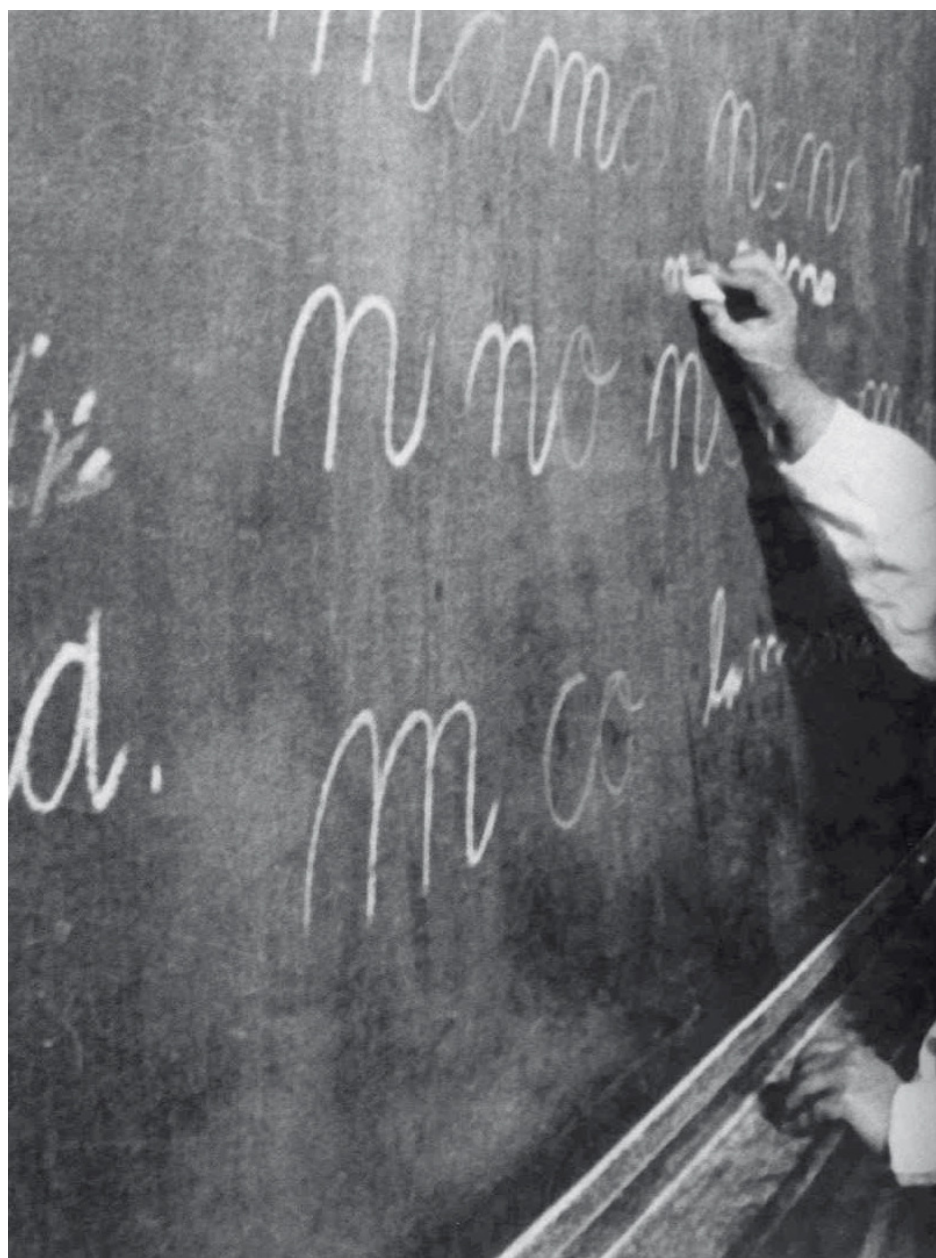
Ensenya'm a pensar, no a obeir: estudi comparatiu entre l'escola republicana i l'escola franquista

Presentació

Els nous corrents pedagògics del segle XX esclaten amb força en tots els àmbits i arriben, com no podia ser d'altra manera, a l'educació. Els aspectes de renovació pedagògica, com per exemple la coeducació, el bilingüisme, la llibertat religiosa i el feminisme, entren per primera vegada a les escoles espanyoles. Durant la República es crea un model d'ensenyament innovador i, al mateix temps, de renovació. D'altra banda, el període franquista suposa la fi de totes les propostes educatives que s'havien dut a terme durant l'època republicana. La intenció del sistema era consolidar una societat fonamentada en aspectes com el patriotisme, la religió i l'ús exclusiu de la llengua castellana. I per això el sistema educatiu esdevé un dels mitjans utilitzats per aconseguir-ho. Així, doncs, els objectius del treball se centren a analitzar els processos que pateix l'educació abans d'arribar a la República per tal de contextualitzar l'educació del moment, com també per identificar els objectius pedagògics de les dues èpoques i, finalment, analitzar les principals diferències entre ambdós sistemes educatius.

Metodologia

Quant a la metodologia emprada, pel que fa la part teòrica he utilitzat bibliografia diversa i material extret d'Internet, per tal d'explicar i analitzar els diferents sistemes

educatiu i les dues etapes educatives estudiades. A més a més, per fer més visual les principals diferències, vaig elaborar una taula comparativa en la qual hi havia els dos respectius períodes i aspectes a comparar entre els dos sistemes educatiu.

La part pràctica, en la qual he analitzat com l'Escorial Vic passa i viu les dues etapes històriques, l'he realitzat a partir de material extret de l'Arxiu Municipal de Vic i de l'Arxiu Comarcal d'Osona, d'on he extret imatges, material escolar i documentació històrica d'instrucció pública; i, finalment, amb l'entrevista a M. Teresa Llach, germana de la Congregació Carmelites de la Caritat Vedruna i antiga professora de l'Escorial Vic.

Cos del treball

El treball consta de dues parts. Una part teòrica de caràcter expositiu en la qual hi ha una introducció composta per tres apartats: l'escolarització, breu evolució de l'ensenyament a Espanya i context històric. A continuació, hi ha un apartat dedicat a la renovació pedagògica de finals de segle XIX i principis de segle XX, essencial per entendre tots els canvis pedagògics duts a terme durant la II República.

Seguidament, vaig realitzar la comparació entre ambdues escoles. Per fer-ho vaig destacar diversos factors: les etapes educatives, els graus d'ensenyament, els pilars de l'educació, els objectius, el mètode, el material escolar, les assignatures impartides, les aules i, finalment, els docents. A partir d'aquí vaig aprofundir en cada un dels aspectes esmentats anteriorment en ambdós tipus d'escoles. Finalment, per tal de fer més visuals les principals diferències, vaig elaborar, com ja he esmentat anteriorment, una taula comparativa, en la qual hi ha els dos respectius períodes i tots els aspectes citats.

D'altra banda, el meu treball també està compost d'una part pràctica en la qual he analitzat com la meua escola, l'Escorial Vic, viu els canvis socials d'ambdues èpoques i, de la mateixa manera, com les afronta, com les viu.

També he inclòs un annex en el qual apareixen documents relacionats directament amb el projecte com, per exemple: imatges de l'Escorial al llarg del segle XX i de la ciutat de Vic, documentació diversa i material escolar. També hi ha l'entrevista, lleis esmentades al llarg del treball i capítols del llibre *Catecismo Patriótico Español*.

Conclusions

Quant a les conclusions, els objectius inicialment plantejats una vegada començat el projecte han estat assolits, ja que s'han analitzat els processos que pateix l'educació abans d'arribar a la República, també s'han identificat els principals objectius pedagògics, les principals diferències entre ambdós tipus d'escoles i també s'ha analitzat la importància del docent en cada una de les etapes.

Contextualment, les principals conclusions a les quals he arribat han estat que,

en primer lloc, a Espanya l'any 1857 s'aprova la Ley Moyano o Ley de Instrucció Pública, primera llei en què l'Estat va regular els plans educatius espanyols. Aquesta llei tenia l'objectiu d'atendre les necessitats d'una Espanya preindustrial amb una majoria de ciutadans analfabets. A continuació, a principis del segle XX, Espanya passa per un procés de renovació pedagògica. Aquest període va comportar l'aparició de mètodes basats en la modernització i en el progrés, com per exemple l'Escola Nova. Aquesta concepció pedagògica, en altres paraules, feia que els nens, en lloc del mestre, fossin els veritables protagonistes del sistema educatiu. La renovació pedagògica culmina amb l'escola de la II República, una escola innovadora, fins i tot, revolucionària.

L'escola republicana i l'escola franquista són totalment oposades entre si, defensen ideals del tot diferents. Les principals diferències van des dels objectius del mateix sistema, passant pels pilars d'ambdós tipus d'educació o el mètode educatiu propi. L'objectiu de l'ensenyament durant la II República passava per la regeneració de la societat espanyola, i va enfrontar-se a la taxa d'analfabetisme imperant en aquell moment que era d'un 32 %. A més, ho va fer a través d'un mètode educatiu de caràcter modern, basat en la lògica, l'experimentació i la llibertat de pensament, que defensava el bilingüisme i l'escola pública. Els pilars de l'educació republicana són els següents: la *coeducació*, per primera vegada en la història de l'educació del país nens i nens van poder compartir aula. També el *laïcisme*, ja que es va suprimir l'obligatorietat de l'ensenyament religiós, i, finalment, la *llibertat de pensament*, ja que es va treballar de manera exhaustiva perquè l'alumne desenvolupés la capacitat d'elaborar una opinió pròpia.

En definitiva, la República proposa un sistema educatiu basat en el fet que els alumnes aprenguin i experimentin i, de fet, s'arriba a la conclusió que ho aconsegueix, tot i el poc temps que va ser vigent, ja que totes aquelles reformes de caràcter revolucionari es van veure aturades per un ensenyament totalment diferent i conservador.

L'escola franquista se sustenta a partir de dos elements clau dins la societat del període: la religió i la pàtria. Els objectius principals del sistema educatiu van ser la creació de cristians fidels i amants de la pàtria espanyola i també la perpetuació del règim. S'ha arribat a la conclusió que el control de l'educació va ser tan vigorós per tot allò que l'educació suposava; era un mitjà de difusió del règim, és a dir, una eina de gran poder. El mètode impartit durant part de l'època va consistir en l'ús del mètode tradicional; les classes partien de la disciplina i l'autoritat i, en la majoria d'assignatures, s'utilitzava el mètode memorístic.

Els docents de la República van tenir un paper fonamental. Aquests creien en la regeneració del país a través de l'escola. En canvi, durant el franquisme es va viure un procés de depuració i repressió dels mestres.

A l'Escorial Vic, que en l'actualitat és una escola concertada de la comarca d'Osona, durant la II República les germanes residents al col·legi van poder seguir exercint la seva feina com a mestres, vestides de seglar. Durant la República en guerra, però, l'Escorial va ser expropiat i com a conseqüència les germanes van haver de marxar. Aquestes van ser substituïdes per personal de l'Estat. L'edifici del Manso, la Llar d'Infants Vedruna de Vic, va funcionar com a escola per a nens republicans procedents de Madrid. A partir de l'any 1938, l'Escorial es converteix en un hospital de les brigades internacionals. Durant el franquisme l'escola va patir diverses transformacions a causa de l'increment de l'alumnat.

Per concloure, cal afegir que en l'actualitat l'educació és clau per al correcte desenvolupament econòmic, polític i social de la societat en què vivim, i per això l'Estat hauria de tenir unes polítiques estrictes sobre ensenyament, amb uns pressupostos ajustats a la importància que té l'educació avui en dia. Els docents, arribat aquest punt, tenen una feina clau, ja que està a les seves mans el progrés i l'avenç. Per això és essencial *ensenyar a pensar, no a obeir*.

Bibliografia i webgrafia

LLIBRES: – Berenguer, G. (2018). *Les Milícies Antifeixistes de Catalunya*. Vic: Eumo Editorial. – Brunet, J. (1978). *Catalunya sota el règim franquista*. Barcelona: Editorial Blume. – Cámara Villar, G. (1936-1951). *Nacional-Catolicismo i Escuela. La socialización política del franquismo*. Jaén: Ed. Hesperia. – Carmelites de la Caritat-Vedruna. (2014). *Santa Joaquina de Vedruna*. 3a ed. Vic: Editorial Claret. – *Escorial Vedruna Vic, des de 1863 fent escola*. (2013). Vic: Editorial Diac. – *L'Escola Nova Catalana 1900-1939*. (1992). Vic: Eumo Editorial. – Farrés Sucarrat. (2008). *La Repressió Franquista a Vic (1939-1945)*. Vic: Impremta Daví-Vic. – Ferrer i Guàrdia, F. (1990). *L'escola Moderna*. Vic: Eumo Editorial / Diputació de Barcelona. – Jiménez de la Cruz, Á. (2003). *La depuración de los maestros en el franquismo*. Toledo: Ediciones Yelmo. – Llach Galilea, M. (2019). *Historia Documental Congregación de las Hermanas Carmelitas de la Caridad-Vedruna (5)*. Barcelona: Editorial Claret. – Llach Galilea, M. (2019). *Historia Documental Congregación de las Hermanas Carmelitas de la Caridad-Vedruna (4)*. Barcelona: Editorial Claret. – Monés, J. (1981). *L'escola a Catalunya sota el franquisme*, Barcelona: Edicions 62. – Montero, M. (2014). *Buscant en Kevin*. Vic: Ajuntament de Vic. – Portell, R. & Marquès, S. (2006). *Els mestres de la República*. Badalona: Ara Llibres, S.L. – Prats, J. & Trepac, C. (2009) *Història*. Barcelona: Ed. Barcanova. – Sánchez, C. (2004) *Leer en la escuela durante el franquismo*. WEBS: EDUCACIÓ: – Editors de Famm (2018) *El método Montessori*. <<https://www.fundacionmontessori.org/metodo-montessori.h>> – Administració Escola Montessori (2019) *Mètode Montessori*. <<https://montessori.cat/escola/escola-hospitalet-collblanc-torrassa-metode/>> – Editors Enciclopèdia

Catalana (2019) Consell de l'escola nova unificada. <<https://www.enciclopedia.cat/EC-GEC-0019455.xml>> – Associació Memòria i Història de Manresa (2019) *El "Consell de l'Escola Nova Unificada" (CENU)*. <<http://www.memoria.cat/mestres/es/content/el-consell-de-lescola-nova-unificada-cenu>> – Generalitat de Catalunya (2019) *Escolarització*. <<http://xtec.gencat.cat/ca/curriculum/diversitat-i-inclusio/atencio-educativa-als-alumnes/escolaritzacio/>> II REPÚBLICA: – Congreso de los diputados. *II República Española 1931-1939*. <http://www.congreso.es/portal/page/portal/Congreso/Congreso/Hist_Normas/PapHist/IIRepEsp> – ASSOCIACIÓ MEMÒRIA I HISTÒRIA DE MANRESA. *Els avenços pedagògics durant la República a Catalunya*. <<http://www.memoria.cat/mestres/content/els-aven%C3%A7os-pedag%C3%B2gics-durant-la-rep%C3%BAblica-catalunya>> – Casanovas, J. i Mata, J. *L'impuls de l'educació durant la Segona República: l'ensenyament públic a Osona (1931-1936)*. <<http://repositori.uvic.cat/handle/10854/3515>> – Marquès, S. *L'ensenyament a la Catalunya republicana*. <<https://www.raco.cat/index.php/quadernsVilaniu/article/viewFile/107728/135375>> – Ramírez, C i Márquez, A. *L'educació de la dona durant la II república i al dictadura franquista*. <<http://carmenramirezfolch.blogspot.com/p/e.html>> FRANQUISME: – Autor no identificat (2016) *La educación franquista. Adoctrinamiento y clasismo*. <<https://radiorecuperandomemoria.com/2016/10/26/la-educacion-franquista-adoctrinamiento-y-clasismo/>> – Artehistoria. *La educación en el Régimen franquista*. <<https://www.artehistoria.com/es/contexto/la-educaci%C3%B3n-en-el-r%C3%A9gimen-franquista>> – Montagut, E. (2016) *La educación en el franquismo*. <<https://www.nuevatribuna.es/articulo/historia/educacionfranquismo/20160201151555124959.html>> – Saranova, I. «*España es el centro del mundo*»: *así era la vuelta al cole en el franquismo*. <<https://blogs.publico.es/strambotic/2018/09/revuelta-al-cole-franquismo/>> – Dialnet. *La educación insular durante el régimen*. <<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2536379>> – Infoguerracivil.com. *El franquismo*. <<http://www.infoguerracivil.com/espana-franquismo.html>> LLEIS: – Ley Moyano (1857). <http://elgranerocomun.net/IMG/pdf/Ley_Moyano_de_Instruccion_Publica_1857_.pdf> – Ley de Reforma de la Segunda Enseñanza (1938). <<https://www.boe.es/datos/pdfs/BOE/1938/085/A01385-01395.pdf>> – Ley de Ordenación Universitaria (1943). <<https://www.boe.es/datos/pdfs/BOE/1943/212/A07406-07431.pdf>> – Ley de Educación Primaria (1945). <<https://www.boe.es/datos/pdfs/BOE/1945/199/A00385-00416.pdf>> – Ordenación de la Enseñanza Media (1953). <<https://www.boe.es/datos/pdfs/BOE//1953/058/A01119-01130.pdf>> – Ley General de Educación (1970). <<https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1970-852>> – Ley Orgánica de Ordenación General del Sistema Educativo (1990). <<https://www.boe.es/boe/dias/1990/10/04/pdfs/A28927-28942.pdf>> – Ley Orgánica de Derecho de la Educación (1985). <<https://www.boe.es/boe/dias/1985/07/04/pdfs/A21015-21022.pdf>> ALTRES: UNESCO. (1948)

Declaració Universal dels Drets Humans. <<https://www.parlament.cat/web/serveis-educatius/drets-humans/index.html>> – Fondo documental del Instituto Nacional de Estadística. Analfabetización. <<https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=87954&L=0>>
